

Gdańsk, 21 sierpnia 2019 r.

## RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Katarzyny Marchewki

**Wartości we wrażliwej kulturowo terapii poznawczo-behawioralnej.**

**Rekonstrukcja, analiza, dyskusja**

napisanej pod kierunkiem dra hab. Bartłomieja Dobroczyńskiego, prof. UJ

oraz promotora pomocniczego: dr Katarzyny Sikory

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska ma charakter nietypowy, bowiem niezmiernie rzadko w psychologii powstają prace doktorskie teoretyczne. Jednakże jest to możliwe, a zadaniem recenzenta jest odpowiedzieć na pytanie, czy rozprawa w myśl art. 31 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) stanowi „oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, (...) oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej ...”.

Już w tym miejscu pragnę podkreślić, iż **recenzowana przeze mnie rozprawa doktorska mgr Katarzyny Marchewki w pełni spełnia te wymogi, jest bowiem pracą oryginalną, w której Doktorantka rozwiązuje postawiony problem w sposób, który potwierdza jej umiejętności do prowadzenia pracy naukowej. A jej przygotowanie oceniam wysoko.**

Doktorantka postawiła przed sobą trudne wyzwanie. Skupiając się na perspektywie wielokulturowej, która w obecnej dobie wzrostu emigracji nie tylko w obrębie jednego kontynentu, przyjmuje – moim zdaniem słuszne założenie – że włączenie orientacji wielokulturowej w ramy istniejącej nurtów psychoterapeutycznych może przynieść

---

korzyści pacjentom, wywodzącym się z odmiennej grupy etnicznej niż terapeuta, co prawdopodobnie przełoży się na większe zaangażowanie w leczenie.

Lektura rozprawy doktorskiej dowodzi, że dla Doktorantki cała złożona problematyka w jej biopsychospołecznym, procesowym wymiarze, jest bardzo bliska.

Dysertacja Pani mgr Katarzyny Marchewki wychodzi więc naprzeciw trudnym wyzwaniom. A ponieważ w takim ujęciu podejmowano nieliczne badania jest pracą oryginalną, podejmującą istotną i nader aktualną problematykę.

Rozprawa doktorska ma układ klasyczny, składa się z pięciu rozdziałów, jednego teoretycznego i czterech empirycznych i liczy wraz z *Wprowadzeniem, Streszczeniem w jęz. polskim i angielskim, Piśmiennictwem, Anekssem* 266 stron.

Przyjęcie takiej struktury pracy jest zgodne z wymaganiami, stąd od strony formalnej recenzowana rozprawa spełnia w pełni standardy stawiane pracom doktorskim o charakterze empirycznym.

Tytuł pracy w pełni odpowiada treściom w niej zawartym, jest stylistycznie oraz metodologicznie prawidłowy, daje potencjalnemu czytelnikowi wskazówkę, jakiego obszaru eksploracji naukowej dotyczy dysertacja.

*Wprowadzenie* poza krótkim wprowadzeniem w problematykę badawczą przedstawia w sposób skrótowy, czego czytelnik może spodziewać się w pracy.

Lektura cz. teoretycznej pracy nie budzi zastrzeżeń.

Autorka, na podstawie piśmiennictwa w rozdziale pierwszym WARTOŚCI W PSYCHOTERAPII w czterech podrozdziałach przedstawiających poszczególne zagadnienia podjęła próbę opisu

- 1) Podstawowych wartości psychoterapii i wynikających z nich zasad etycznych,
- 2) Wartości w terapii poznawczo-behawioralnej,
- 3) Perspektywy wielokulturowej w wybranych nurtach psychoterapeutycznych,
- 4) Współczesnego rozumienia postulatu neutralności światopoglądowej psychoterapeuty.

Treść tych rozdziałów tworzy spójną całość.

Wśród istotnych walorów cz. teoretycznej rozprawy należy zwrócić uwagę na:

---

- uwzględnienie zagadnienia, jakim są wartości we wrażliwej kulturowo terapii poznawczo-behawioralnej,
- znakomity przegląd prac poświęconych tej problematyce,
- wnikliwe, a jednocześnie syntetyczne i analityczne ujęcie zagadnienia, przejrzysty, komunikatywny język;
- powoływanie się na bogate pod względem liczebności źródła, zarówno na polskie jak i zagraniczne publikacje, w tym klasyczne, jak i najnowsze.

Kolejne rozdziały pracy obejmują cz. metodologiczną, w której zaprezentowano podstawowe założenia metodologiczne oraz sposoby analizowania i opracowania wyników podjętych badań. (rozdz. 2), *Wyniki* (rozdz. 3), *Dyskusję* wyników (rozdz. 4) oraz *Ograniczenia badań* (rozdz. 5), *Podsumowanie i wnioski końcowe*.

Celem podjętych przez Autorkę badań była analiza częstotliwości występowania i współwystępowania wartości, które pojawiają się w wybranych 85 publikacjach dotyczących wrażliwej kulturowo terapii poznawczo-behawioralnej (*Cognitive-Behavioural Therapy, CBT*). Badanie zostało przeprowadzone przez Autorkę w ramach metodologii badań jakościowych. Poprzez systematyczny przegląd literatury dotyczącej wrażliwej kulturowo CBT wyznaczono zbiór danych zastanych przeznaczonych do analizy. Sposób rozumienia oraz rozpoznawania wartości Badaczka oparła na klasycznym modelu kołowym wartości Schwartza (1992). Wyniki opracowano przy użyciu jakościowej analizy treści (*Qualitative Content Analysis, QCA*, Schreier, 2012) z wykorzystaniem komputerowego oprogramowania wspomagającego analizę danych jakościowych QDA Miner.

Szczególnie cenne jest zastosowanie przez Doktorantkę jakościowej analizy treści QCA, jako że jej cechą jest jej systematyczny charakter. Badaczka przyjęła tu określoną sekwencję kroków: 1. przedstawienie pytania badawczego, 2. wybór materiału badawczego, 3. budowa ramy kodującej, 4. podział materiału na jednostki kodowania, 5. sprawdzenie adekwatności ramy kodującej, 6. ocena i modyfikacja ramy kodującej, 7. analiza zakodowanego materiału. Jak podkreśla sama *Autorka systematyczność postępowania badawczego wpływa na rzetelność wyników – stąd dokładna sekwencja kroków w jakościowej analizie treści*. Wiarygodność danych została potwierdzona poprzez tzw. podwójne kodowanie (tj. ponowne zakodowanie tego samego materiału przez tego

---

samemu kodera w określonym odstępie czasowym, a następnie sprawdzeniu, czy kody się pokrywają – jeśli nie, należy dokonać modyfikacji w charakterystyce kodów).

Istotne walory części empirycznej:

- badanie w bardzo ekologicznej formie;
- innowacyjny charakter badań;
- znakomite uzasadnienie wyboru paradygmatu badawczego, strategii badawczej oraz rodzaju danych empirycznych;
- zastosowanie metodologii badań jakościowych;
- bardzo dobre opracowanie statystyczne wyników;
- czytelna prezentacja wyników badań;
- wnikliwe, krytyczne omówienie wyników badań;
- wartościowe wnioski końcowe, wskazujące, jakie wartości są istotne dla terapeutów prowadzących wrażliwą kulturowo terapię poznawczo-behawioralną. Najważniejszymi wartościami okazały się *Uniwersalizm* i *Życzliwość*, a następnie *Tradycja* oraz *Kierowanie sobą*.

Podsumowując ocenę warsztatu naukowego i redakcji pracy należy podkreślić, iż rozprawa doktorska posiada prawidłowy układ treści typowy dla prac teoretycznych z dziedziny psychologii, odpowiadający logice referowania poszczególnych zagadnień. Rozdział teoretyczny (wraz z kolejnymi podrozdziałami) oraz rozdziały empiryczne przybliżają tezy Autorki, zasadność postawienia określonych pytań oraz umożliwiają interpretację uzyskanego materiału badawczego. Od strony formalnej praca świadczy o opanowaniu podstaw techniki pisania rozprawy naukowej. Autorka dołożyła też starań do przygotowania pracy na dobrym poziomie edytorskim i estetycznym.

W tym miejscu chcę zasygnalizować, iż chyba niepotrzebnie Autorka utworzyła 5. rozdział *Ograniczenia badań*, można było zawrzeć te treści w rozdziale odnoszącym się do *Dyskusji wyników*.

Oceniając całościowo rozprawę doktorską pragnę podkreślić przede wszystkim jej mocne strony (gdyż tych słabych brak), czyli:

- wagę podjętych problemów;
  - interdyscyplinarny charakter pracy - poruszane w rozprawie doktorskiej zagadnienia wpisują się w obszar rozważań psychologicznych (szczególnie
-

pomocy psychologicznej, której formą jest psychoterapia) oraz filozoficznych (szczególnie problematyki etycznej);

- brak zastrzeżeń natury metodologicznej co do przeprowadzonych badań, które zostały zaplanowane, zrealizowane i zanalizowane bardzo starannie;
- dotarcie do dużej, starannie wyselekcjonowanej liczby piśmiennictwa;
- innowacyjny charakter badań;
- wnikliwość wyводу;
- uporządkowaną strukturę, bardzo dobre wprowadzenia do każdego rozdziału, podsumowania itp.;
- czytelnie przedstawione wyniki badań;
- pokazanie bardzo wartościowych rezultatów;
- przełożenie wyników na aplikacyjność, szczególnie dotyczy to odpowiedzialności i etyki w psychoterapii.

Wyniki zaprezentowane w dysertacji poszerzają wiedzę na temat problematyki wartości charakterystycznych dla poznawczo-behawioralnego nurtu terapeutycznego.

W rozprawie podjęto się opracowania tematyki niezgłębionej przez praktyków i teoretyków psychoterapii, jaką jest próba odpowiedzi na pytanie o wartości istotne dla orientacji wielokulturowej w nurcie CBT. Do badań zastosowano kołowy model wartości Schwartza (1992), do tej pory nie używany w badaniach z zakresu zagadnień etycznych w psychoterapii.

Warto podkreślić wkład niniejszego badania w rozwój problematyki etycznej terapii poznawczo-behawioralnej.

Uzyskane wyniki, poddane badawczej analizie, w pełni wypełniają oczekiwania recenzenta odnośnie do kwalifikacji poznawczej i poziomu rozprawy naukowej, w tym wypadku doktorskiej, pozwalając na jej wysoką ocenę.

Całość rozprawy, w tym dyskusja wyników, potwierdzają, że Doktorantka posiada dużą wiedzę interdyscyplinarną, przede wszystkim psychologiczną oraz filozoficzną, pozwalającą na bardzo szczegółową analizę uzyskanych wyników, dowodzi krytycznego sposobu myślenia Autorki.

Opinie formułowane przez Doktorantkę zawsze znajdują potwierdzenie w uzyskanych wynikach własnych, bądź w danych z literatury.

---

Biorąc powyższe pod uwagę, stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji dysertacja Pani mgr Katarzyny Marchewki **Wartości we wrażliwej kulturowo terapii poznawczo-behawioralnej. Rekonstrukcja, analiza, dyskusja** w pełni spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, zgodnie z Ustawą o tytułach i stopniach naukowych z dnia 14 marca 2003 r., art. 31 (Dz. U. nr 65 poz. 595 z późn. zm.).

W związku z powyższym wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego o dopuszczenie mgr Katarzyny Marchewki do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Ponadto ze względu na przedstawione w recenzji walory pracy, jej duży wkład do teorii i praktyki psychologicznej, w szczególności do problematyki etycznej terapii poznawczo-behawioralnej wnoszę o rozważenie wyróżnienia tej dysertacji.

*Anna Bieda*